דיעזעס בלאטט ערשיינט
דריימאל וואכענטליך
מאנטאג, מיטוואך אונד פרייטאג
אונד קאסטט
פיר אסטערייכ-אונגארן
גאנציעהריג 8 גולדן אסטר. וועה.
האלביעהריג 4 גולדן אסטר. וועה.
פיערטעליעהריג 2 גולדן אסטר. וועה.

פירס אויסלאנד
גאנציעהריג 9 גולד. — קר. אַ. וועה.
האלביעהריג 4 גולד. 50 קר. אַ. וועה.
פיערטעליעהריג 2 גולד. 25 קר. אַ. וועה.

יידישע פעסטער צייטונג

איך דיעזע צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
פרענומעריריען,
אונד דיא פרענומעראַנדען פעסטען
בענוצונג מיט דעם עסטאנגע דעם
עיסטען בלאטשטס.

דיא רעדאקציאָן בעפינדעט
זיך אין
פעסט,
ווייטצנער בולווארד נומ. 29,
וואו מאן אויך דיא פרענומעראַנדען בלעטער צו עקזעמפלאר בעקומט.

Nr. 85 — זעכצעהנטער יאהרגאנג — פעסט, פרייטאג ג אב ה.תרמ"ד. — Pest, den 25. Juli 1884.

דיא פערשוואָרונג פאָן וואַרשוי.

דיא ענטדעקטע פערשוואָרונג גענען דאס לעבען דעס רוסישען קאיזערס איז נאך אימער דאס גרייסטע גרעסיינס דיעזער טאגע אונד דראנגט אללע אנדערען פאלטשען עראיגנישסע אין דען הינטערגרונד צוריק. דיא שרעקען, וועלכע ביא דעם רוסישען באדראָיסקי, דעם הייסטע דער פערשוואָרונג, אין וואַרשוי געפינדען דען וואָרדען, געבען ערשרעקענדען איפשלוס דאַרובער, וואס דער איינגעטלילטע צוועק דער פערשוואָרונג האטטע זיין זאללען, איס דען ערוואַרטען שרעקען געתה נאמלוך הערפאר, דאס דיא פערשוואָרער גיכט נור דען צאר, דען טרעאפאלגער אונד אללע פרעסלערען נאמסטע, דיא זיך אין בעגלייטונג דעס קאיזערס בעפינדען האטטען, מיט דעם מאדערישען דינאמיט אין דיא לופט שפרענגען וואללטען, זאגדערן דיא רעגענטען דאריין, דאס עס איהנען געלינגען ווירד אינטער דער איפערזוכונג, וועלכע דיא שרעקענסטאט הערפאָרגערופען האטטע, אין רוסישפאלען אונד דאנן אין דעם אָרען גרענצענדען שהיל דעס רוסישען רייכעס איינע בלוטיגע רעיאלוציאָן אנצופאכען. עס וואר נאמלוך אין פלאן איסגעאַרבייטעט, לוט וועלכעם נאך דער ערמאָרדונג דעס צאַרס אונד דעסען גנאדיגע אין וואַרשוי אונד אין אנדערען שטאדטען רוסלאנדס, בלוטיגע שטראסענגאמפפע ענטשטאנדען וואָרען, אין וועלכען דיא רייכען איס גערייכט אונד גייעריגעמעטעלט וואָרדען וואָרען מיט הולפע דער איס דען אויגאלען גערייכטען וואפפען אונד מיט דעם גאנצען דער ערמאָרדעטען, וואָרע איינע פרכטבאָרע רעיאלוציאָן הערפאָרגעפען וואָרדען.

דיא ניהיליסטען פאָן פעטערסבורג וועלכעען אירע אייפערקאמפרייס שאן פאר מאנאטען נאך וואַרשוי, אלס נאמלוך דיא נאכריכטען צום רוסטען מאלע אייפטסטע, דאס דער צאר וואַרשוי בעזוכען ווירדע, וועלכע מאכטיגע פערבינדונגען דיא פערשוואָרער דאבען מיסטען, בעוויס שאן דיא טראטזאבע, דאס עס אהנען גאלינגען אוזו, איינען אלרערע אייפערסטען אנהאנגער, דען רוסישען באדראָיסקי נאך וואַרשוי אין פערזעטצען צו דאסען, באדראָיסקי וואר נאטירלך פאר דער אפפענטלעכקייט אין טייער קנעכט דעס צאַרען, וואהרעד אס געהייסען אין וועגע הייזע אייגע שרעקליכע פערשוואָרונג געגען דאס גאנצע רעזיע רענג סטעהט פאָרבערייטעט וואָרדען. דיא פערשוואָרער, אונטער וועלכען גיך וועגען פאלען זונד (עס זונד צוויי רוססען אונד אייגיג פערבען אונד בולגאָרען) הערלטען זיך זיהם מאנאטען אין וואַרשוי אויף. דיא דאבען פאָן דען וואָרגונג באדראָיסקיס אים אונטערערדישע גאנגע ערהאלטען, דיא מיט שרעקענסטפער, דונאמיט, פאמפען אונד וואפפען געפילט וואָרען. דיעזע מאדערנע אונד אייגע שטאטען דאמטלך פאָן אויסלאנדע אונד דאס דיא טראטען שטרעקענסטען מאסרעגעלן ביא דער רוסישען גרענצבאבע אונגעהערעט נאך וואַרשוי געלעגעהייט ווערען קאנגטען, בע. וויס עוד גענוגע, דאס דיא פערשוואָרער פאָן מאכטיגען פערבינדונגען אונטערשטיצטע וואָרען, וועלכע דיא רוסישע אָלליאַנץ קוים פערהאלטען וווירד, דען דיעזע בעפינדען זיך וואהרשיינליך אונטער רעגיערונגען, וועלכע זיך פאר דעם צאר אלס וויטהענדע פערבאלטער דער ניהיליסטען הינשטעללען, אונד וועלכע דאס צערענטהיס צו זיגען טרעפסטען דיענען צאהלט.

אס טאגע נאך דער פערהאפטונג באדראָיסקיס, דער, וואָ ווער בעריכטס בערכטעט האבען, דורך איינען רעוואלוציעריש זיך דאס לעבען גענומען וואללטע, וואָראן ער דורך דען שענדאר מען אבערסט פערהינדערט וואָרדען איזט, זינד אין דער וואהרהייט צוויי פאָרנעהמער אפפיציעלע צו וואַרשוי שוסטע געפאללען, אונד אלס מאן אין דיא וואָהנונג אינדראגאנ, פאנד מאן בריעד מיט דורכשאסענגער בריסט מאָרד אויף דער ערדע לעגען. עס וואָרען בלוטענדע ווגגע מאנגעל, דער אינע ערסטע פאָרהיר אבטע, טראָטץ דעס באדראָיסקי נאמגען אויטע עס געוויס, דאס דיא בירגען ווערסטמאָרדער אין דער פערשוואָרונג מיטגעטיקקעלט וואָרען, אונד דאס אויס אומע געוויסע, דא וואָ גלייך נאך דעס בעקאנטווערדען דעס פרעעקטעס, דאס דער צאר וואַרשוי בעזוכען ווירדע, אנגעזוכט האבען, דאדוהרן פערזעטצט צו ווערדען, מאן וויס פערגער, דאס דיא בירגען אפפיציעלע דאס הייס באדראָיסקיס אפפ בעריכט האבען אונד דאדוהרן מאנכמאל האללבע נאכטע פערוויילטען, פרייליך מאכטע מאן עס אויס ערגען פרייז פערהיטלטען, דאס דער ניהיליסטען אויך אינטער דען אפפיציעלען פערבינדונגען געפינדען האבטע, דאס לייגען נישטע ערגאר נעבען, דענן הייטע אויס עס בעריכט אין אפפענען געדיכטען, דאס דיא רוסישע ארמעע פאָן דעם ניהיליסטען עבענזאָ אנגעשטעלט אויס, וואָ דיא האבטע גענוללשאפפען לאבען, וועלכע זיך אין דער נאכבאלגען געפינדען.

וואָ שאן זא אפפ, זא וואר עס אויך דיעסמאל אין ציאָאלל, דער צוו ענטדעקקונג דער וואָאיס גערעכטען פערשוואָרונג געפיהרט, דעסמאָרען אונד דעס טראָגאָאלגער דאס לעבען גערעטטעט אונד רוסלאנד פאר אינגער רעיאלוציאָן בעוואהרט האט. גוזד דער ציאָאלל דעס צאַרען אימער גענטטע זיין? דיא ניהיליסטען, — דאס דאבען ווער בעריכט עראָאהרען, — וונד גיכט פאָן אללבעם דאללבע גענטטע, דאס זיא זיך אינגיכטערען לאבען אונד אירע פלאגע אויסגעבען מאכטען, ווירד דער צו פאָאלל דעזע פלאגע אימער פערהאטען?

דיא ענטדעקטע פערשוואָרונג פאָן וואַרשוי וואר דאס פערטע אטטענטאט, וועלכעם דיא ניהיליסטען געגען דאס לעבען דעס קאיזערס ווי וויגעס דעזע אין אנגעגאנגענהייט אין סעגעג געגעטטע האבען, דיא פערוכטען דען פאלאסט פאָן נאכשינא (ביא פעטערסבורג), וואָ זיך דיא קאיזערליכע פאָמיליע אויפהעלט אין דיא לופט גישפרענגען, דיא אינגעגלטען אויגען דער אירדישען אלס נאכמאָרדערעגער דעס קאיזערס אין דען פאלאסט. דער דען קאיזער פערזופטען וואללטע דיא מעגגטען דאנן אנגטער דען מעגטען, ביא דעזען שיין דער קאיזער צו שיבען פפפענטע, אויגע קלענגע, וועלכע מיט שפרענגשטאָפפ געפיללט וואָרען אללע דיעזע אנשלאגע וואָרדען געגטרעגט אונד נאך אערער נייגען עגגלישען אונד אנדערען מוטהערען אונגעהערעט דער בען אין דיא בלוטיגע סטיטיגגע אדער אין דיא געפאנגענסע דראגאָנס וועלכען גגגגאנבער דער פאלגען געוויסע אויגע גגגאָרע אויס. אונד דאך עראָשטאנען אין דער שטעללע אינעם עדען פערוואָרטהיל געגען אונד הונדערט אנדערע, דיא דאס פערשוואָרונגסוויגיק אהנע ערגעס בעגעגנען פאָרטעגעגען.

אימער מאכטגער צאר! וועלך אין שרעקליכעם לעבען אזוס אהם בעשעדען; וויא פינדעט ער רוהע? ווא פיהלט ער זיך וויכטיג? זיין לעבען אזוס אין עוויגעס פרכטען פאר דעם טאד, דער פאָן אללען לען עקקען אונד וויגקלען אויף איהן לוערט. וועגען ער זיין נאכטלאגער אויפזוכט, מיט ער פרכטען, דאס זיין טרייעסטער דיענער אין וואַרשוי דעס שלאפעס ערדראָסעלן וווירד. אונד וויא גרייגיג האפט מיסטען ערסט דיא טרומבילדער זיין, דיא אויזן אויס דעס שלאפעס שרעקען, וועגען ער וואך אזוס, מיט ער ערגען אויגגבליק דאוויד פאָרבערייטעט זיין, דאס אינע טאדברינגענדע באמבע פאָן אינטער דער ערדע אָדער אויס דער לופט פלאטלעך הערגאנאממען אונד אין אין שטיקקע צערריסען וווירד, וויא זיין פאטער צערריסען מען וואָרדע, ער האט קיינען פרייגד, ער גלייבט קיינען פערטרוטען, דענן אימער אונד אימער מיס ער ציטטערן, דאס אינער אדער דער אנדערע אין אינגעוואָרטעט אינבעפאללען, אין אין מיט אינעם דאללבע דורכבאָרען וווירד. אונטער דען הונדערט אונד צוואנגיג טללאָאנען רוסישער אונטערטהאנען, דיא פאר דעם וונקע דעס צאַרען ערצטטעען אונד סקלאוויש פאר אין דאס קלגע בירגען, אזוס גגגגגעס קיין אינגעגער פאָרהאנדען, אויך דער לעטצטע בעטטלער גיכט, דער זיך גיכט גלייקלער פיהלען מאכטע, אללס דער בלייבע אונד צטטערגיגע מאנן אין דעס מאכטגען טהראָנע פאָן מאסקי.

צור נאגעסגעשיכטע*).

ענדלך שיגט קלאָרהייט אין דאס וווהרהאפטע דער נאכריכטען פאָן סודאנוישען קריעגסשיפפאָאטטע צו קאָאמען, אין פאָן דאנגאלא געפילטע אנגלישער סאלדאטן בראכטע דיא נאכריכטען נאך קאָיראָ, דאס דער מהדי (בעפעהלסהאבער) פאָן דאנגאלא, אין וועלכעם דיא אנגלישע אונד דיא אגיפטישע רעגיערונג ביז ווייטע פאללעס פערטריען געוועטצט האטטען, זיך אים גגגעגען מיט דעם מאהדי פערבינדען האט, אונד עס וויעלכער דיא נאכריכטען פאָן דער אינבעראָבטע אונד פאָן דער אינגאהמע דאנגאלאס פערבריטען דיעס, אים דיא אנגלאנדער דאפאר אבגעשעקקען, דאס דיא אינע עקספעדיציאָן נאך בארבים עגגעזענדען. דיא נאכריכטען פאָן דעם זעגריכען פאדרינגען דעס מאהדי, דאס ער באלד וויגען פיס אין אגיפטען בעקען וועגען ווירד, איזט אללע

*) אינטער דיעזעס טיטעל האבען ווייר פאָן דיעזע אנגעפאנגען אייגע ריכטיג אין אינזערעס בלאטטע אייגגעפירדט, אין וועלכע ווייר אויסזולקלאר פאָלגטיגע נאכריכטען בעשפרעכען וועדען, צו דיעזער צייטונג ווגד ווייר דורך דען אויסגאנג גגגוואנגען וואָרדען, דאס דיא פאָלגטיגע נאכריכטען כיז יעטצט קיינע אייגגגלייכען דגגגען אין אינזערעס בלאטטע געהאבט האבען. גיכט יעדע פאָלגטיגע נאכריכטע דאס אים לייטאַרטיקעל בעהאנדעלט וועדען, אונד אונטער דען „אייגגגעגגעגגענגען קייסען" פיגגעגגע דיא פאָלגטיגע אונד גיכט אויהען ריכטיגע פאָאטען, אין דער „מאגעסגעשיכטע" וועדען אללע וויכטיגגען פאָלגטיגען גגגעגגעגגעסע דעס אינ. אונד אויסלאנדעס פערגגגגגגע וועדען, אונד דיא לעטצטע וועדען עס וווסען, דאס דיא דעזעלבען ג ו ר אין דער „מאגעסגעשיכטע" צו זוכען בריוגען.

ווער קאנן דאפיר? אין דיעזער אנגעלעגענהייט גור מיט דעם פערשטוואַרטלכען דעראקטער דעם בלאטעם קאָ־פּעירען. —

עלעמער באטאני נאהם דאס געשפּאָך ווידער אויף, פראגטע ווערהאוואי, וואָמיט „פינגעשלעגשען“ דיא גענגען פיל פעסטעטשט געריכטעטען אנקלאגען בעגרינדע?

ווערהאוואי בעריעט זיך אויף דאטען אונד פעריי־בערטעט דיא הערען, דאס ער פיר דיא גלוריוויר־דיגקייט דער דאטען איינשטעהען קאָנגע. איזידאָ מאטהעני פערשפּראָך, דאס דיא אללצי שטרענגע זיין וואָללען אונד זיך צופיידען געבען ווערדען, ווען דיא דאטען איבערצייגענד זיין וואָללטען.

בייס פאָרגעהען בענאהם זיך באראן מאטהעני טראָטצדעם ציעמליך הערוויספאָרדערונג. ווערהאוואי באגאָ־טעטע יעדאָך דען טאָן ניכט, מיט וועלכעם זיך איזידאָר מאטהעני אזהם עטפאהל.

אם אבענד דעם נאָכטטען טאגעס עשיינען באראן דזמונד אינכטרישען אונד גוא בעגינטצקי אין דער דעראקטיאָן דעם „פינגעשלעגשען“, וווּ דיא אינגען בייעדע איזידאָר מאטהעני'ס אן ווערהאוואי פערלאוגן, וועל־כער בריעף אללע בעליידיגונגען עגשהרעלט. דאס דיא איטטאגונג מיט בעוואפפנעטער האנד דיא אונפערטייד־ליכע פאָלגע וואר.

אם מאָרגען דעם 9־טען לוד ווערהאוואי אללע זיינע אין בודאפעטט וווּיילענדען פריינדע אין דיא דעראקטיאָן דעם „פינגעשלעגשען“ צו איינער בעראטונג אין. דער ווייטסאבגעגאנגענעטע בעלא קאָטטאטי, וועלכער דאָ־מאלס עבען פאָן דער הויפטשטאדט אבוועזענד וואר, וווּאידע דאמאלס פעלעגאנהייט נאך בודאפעטט בעריעטען.

אן דיעזעם טאגע מאָגטען בייא איהם צוואלף בייס פיערצעהן מאָנגער פאָן אנדערען פערזאמטלט גערוועזען זיין; אונטער דענגעלכען בעפאנדען זיך אלבערט נעמעטה, באראן אפאר מעריאנאסקי, אטטא הערמאן אונד אנדרעע.

פאָן איהנען ערגאב זיך ווערהאוואי דאר, וועלכעם פערפאהרען ער נעגענאבער דער בעליידיגונג אויידאָר מאטהעני'ס צו בעפאָלגען האבע.

ווען עס אנגעלעגענהייטען נעכט, אין וועלכען עס שווער פאָללט, דאטשטאָלאָנ צו עשטיילען, וווּ איטט עס נעווים אייגע דער פיגלינגטטען לאָנגע, ווען ווי גענאט, הוגט זיך אנזערעם נאָכטטען צו דאנען:

„נעה, שטעללט דיך דער קוגעל דיינעם פינדעם עגשטגען!“

אבער עס אללט אייך נוכט לייכט צו דאנען:

„בעאכטט דיא בעליידיגונגען נוכט, דיך דאָגן נע־מאנד בעליידיגען, דענן דען שלאָף איזט דיא אפפנעטליכע מיינונג!“ —

אים עשטען אללע איזט אינזער פריינד דעם אויס־געזעגט. דאס מאן אידן נישטעטט אייער צעגשטערלעגלע; אים אנדערען אללע אבער קאָנגען ווי אללע ובער זיין, דאס אינזער נאָכטטער פיר דיא נעזעללשאפט צו לעבען אויפגעראיזט האבע.

דאס עגדע דער בעראטונג וואר, דאס אפאר מעריאנסקי אונד בעלא קאָטטאטי, דען באראן אויידאָר מאטהעני, מיט דיא הערוויספאָרדערונג גור מיט דעם פערשטוואַרטלכען דעראקטער דעם בלאטעם קאָ־פּעירען. —

עלעמער באטאני נאהם דאס געשפּאָך ווידער אויף, פראגטע ווערהאוואי, וואָמיט „פינגעשלעגשען“ דיא גענגען פיל פעסטעטשט געריכטעטען אנקלאגען בעגרינדע?

ווערהאוואי בעריעט זיך אויף דאטען אונד פעריי־בערטעט דיא הערען, דאס ער פיר דיא גלוריוויר־דיגקייט דער דאטען איינשטעהען קאָנגע. איזידאָר מאטהעני פערשפּראָך, דאס דיא נכט אללצי שטרענגע זיין וואָללען אונד זיך צופיידען געבען ווערדען, ווען דיא דאטען איבערצייגענד זיין וואָללטען.

בייס פאָרגעהען בענאהם זיך באראן מאטהעני טראָטצדעם ציעמליך הערוויספאָרדערונג. ווערהאוואי באגאָ־טעטע יעדאָך דען טאָן ניכט, מיט וועלכעם זיך איזידאָר מאטהעני איהם עטפאהל.

אם אבענד דעם נאָכטטען טאגעס עשיינען באראן דזמונד אינכטרישען אונד גוא בעגינטצקי אין דער דעראקטיאָן דעם „פינגעשלעגשען“, וווּ דיא אינגען בייעדע איזידאָר מאטהעני'ס אן ווערהאוואי פערלאוגן, וועל־כער בריעף אללע בעליידיגונגען עגשהרעלט. דאס דיא איטטאגונג מיט בעוואפפנעטער האנד דיא אונפערטייד־ליכע פאָלגע וואר.

אם מאָרגען דעם 9־טען לוד ווערהאוואי אללע זיינע אין בודאפעטט וווּיילענדען פריינדע אין דיא דעראקטיאָן דעם „פינגעשלעגשען“ צו איינער בעראטונג אין. דער ווייטסאבגעגאנגענעטע בעלא קאָטטאטי, וועלכער דאָ־מאלס עבען פאָן דער הויפטשטאדט אבוועזענד וואר, וווּאידע דאמאלס פעלעגאנהייט נאך בודאפעטט בעריעטען.

אן דיעזעם טאגע מאָגטען בייא איהם צוואלף בייס פיערצעהן מאָנגער פאָן אנדערען פערזאמטלט גערוועזען זיין; אונטער דענגעלכען בעפאנדען זיך אלבערט נעמעטה, באראן אפאר מעריאנסקי, אטטא הערמאן אונד אנדרעע.

פאָן איהנען ערגאב זיך ווערהאוואי דאר, וועלכעם פערפאהרען ער נעגענאבער דער בעליידיגונגען אויידאָר מאטהעני'ס צו בעפאָלגען האבע.

ווען עס אנגעלעגענהייטען נעכט, אין וועלכען עס שווער פאָללט, דאטשטאָלאָנ צו עשטיילען, וווּ איטט עס נעווים אייגע דער פיגלינגטטען לאָנגע, ווען ווי גענאט, הוגט זיך אנזערעם נאָכטטען צו דאנען:

„נעה, שטעללט דיך דער קוגעל דיינעם פינדעם עגשטגען!“

אבער עס אללט אייך נוכט לייכט צו דאנען:

„בעאכטט דיא בעליידיגונגען נוכט, דיך דאָגן נע־מאנד בעליידיגען, דענן דען שלאָף איזט דיא אפפנעטליכע מיינונג!“ —

אים עשטען אללע איזט אינזער פריינד דעם אויס־געזעגט. דאס מאן אידן נישטעטט אייער צעגשטערלעגלע; אים אנדערען אללע אבער קאָנגען ווי אללע ובער זיין, דאס אינזער נאָכטטער פיר דיא נעזעללשאפט צו לעבען אויפגעראיזט האבע.

דאס עגדע דער בעראטונג וואר, דאס אפאר מעריאנסקי אונד בעלא קאָטטאטי, דען באראן אויידאָר מאטהעני,

קאָנקורז.

בייא דער טעמעשוואַר־פאבריקער איזט, קול. טיסגעמיגדע איזט פיר דאס אָרטהאד. בעטהיין דיא שטעללע איינעם בעל תפילה. בעל קורה. שוחט יכודק אונד מוהל הוראה מיט דעם אהרעטיגע־האלטע פאָן 500 פל. אונד האלבער שחיטה וואָאָרט צו בעזוגטען. — בעווערבער, וועלכע מיט בעפאָהי־גונגסצייגניסען פאָן מגרעטעטגעם צייטא אנגעראגגט אָרטהאד. ראבבינען פערזעהען זונר, האבען איהרע אָפּפערטע דעם געפערטיגטען פאָרשטאנדע איינצו־זענדען אונד זיך איינעם פראבעפאָרטראגונג צו אונ־טערציעהען. דיעזעלבען ערהאלטען נור דער אקטעע טרטע פערזיטעם.

טעמעשוואַר־פאבריק, דען 8 יולי 1884.

דער פאָרשטאנד.

אנצייגע.

דאס איינציגע אללוסטרירטע איזדעל. אָרגאן

פיר פעללעשיסשע אונד האמעלעשיק, איזט

דיא לויבהיטטע

הערוויסגעגעבען פאָן

ראבבינער דר' מאיר אין דרעזדען.

דיעזעלבע בייגגט בעלעהרענדע אבהאנדלונגען, פרעדיגטען בעזיהונגען, איזטאָטעע צייט בעלעהרונגען דער יודענה. היסטאָרישע שילדערונגען, ערצעהלונגען, פרעטיגעגעגען, גאָטטעגגען, ראטהעל, לטעראטור, תלמודשפרעכען, גערעכטע עטע עטע. אללוסטראַציאָנען איזט דעם מאטהעלעלבען עטע. בעלעהרע בעריהמטטע מאגגזין, אונד ראָבבעטע ניט מארק 1,60 פרעטעלאָהנגען; איזט אליא דאס בעלל־לינגטע אויזאלעטטע מאטהעלעבלאטט. אללע מאָגט אנשטאלטען אונד בוכהאנדלונגען נעהמען בעשטעללונגען אן. אויך דירעקט צו בעזיעהען דורך דר בוכהאנדלונגען, דרעזדען.

☞ אינזעראטע פיגדען ווייטע פערבריטונג. פעטטע־צייל 20 פפעניגע, אונגעגען מאָן אויך, לעזעהען אונד מאָ־גאָרען ווערדען גראטיס אויזגעגאבען, דעגלי מאָן פלייגען נעמיינדען, דיא אייגען קולטוסגעמעינדען ווענדען.

ארנאלד מאָרגנראבטטיג־לאגער

בודאפעטט, ווייטגעגרישטראסע נו' 14

גענגאגיגע דער דאָלאלשטראסע, אונד לאגישטראסע

אים אָרטשען הויזע

עמפפעהלט זיך אללען עגגען, וועלכע דיא מעטיגע פפלעגגע דעם גראבטשטיג־ועטגעגעגע צו ערפעללען האבען. זעהר שאגע גראבטשטיגע אים מאגגאר אונד גראגגע אן גראבטטער אייזאָרד. מאָדעגע גראוויגגע, זעהר שאגע שרעפפען מיט עבטער פערגאלדונג ווערדען בעטטגעגע אייגגעגדרעגגע.

(אם שבת אונד יום טוב איזט געשלאָסען.)

☞ אייגע פערלאנגען ווערד אין אללוסטרירטע פריי־קוראנט אייגגעגדרעגגע.

מחעני דיא הערוויספאָרדערונג ווערהאוואי'ס איבערבראכטען, דיעזעלבע נאגנשט זיינע סעקונדאנטען אונד צו פיר פעראיינ־בארשען זיא זאָדאנן דיא בערגינגונגען, אונטער וועלכען דאס דוועלל שטאטטגעפונדען האבע. (פאָרטעטצונג פאָלגט.)

☞ ווער ערזוכען אונזערע געעהרטען פרענומעראנ־טען אונד פריינדע זיך מיט איהרען צישריפטען גור די־רעקט אן אונזערע רעדאקציאָן צו ווענדען אונד דיא אדרעססע איממער דירעקט וויא פאָלגט אנצוגעבען:

יידישע פעסטער צייטונג

וויטצנער בולעוואר נומער 29,

Jüdische Pester Zeitung

Waitzner-Boulevard Nr. 29, Budapest

געשעפטסבעריכט.

פעסטער־פריזע.

נעטרעידע־נעשעפט. וויצען וואר נעפטען ווענג צו מארקט נעבראכט. דער פערקעהר וואר שוואך. 5000 מעטער־צענטנער וואוידען פערקויפט.

וויצצען (נייע) 77.8 קילאָגראם 9.85 גולדען, 200 מעטער־צענטנער 77. קילאָגראם 9.85 גולדען. — דעטטע (נייע) 200 מעטערצענ. 81 קילאָ 9.90 גולדען. — פעסטער־באָרען 100 מעטער־צענ. 77.4 ק. 9.70 גול. 160 מעטער־צענטנער 77.5 קילאָ 9.75 גולדען. — — דעטטע (נייע) 200 מעטרצ. 79.5 קילאָ 9.75 גולדען. — וויטסענבורגער (נייא) 300 מעטערצ. 77.5 קילאָ 9.70 גולדען, בנאגאטט 300 מעטער־צענטנער 76. קילאָ 9.05½ גולד. (אללעס פער 3 מאָגאטט.)

ראָגן (אלט) 7.— 7.82½ גולד.

גערסטע. (נייא) 7.50 גולד.

רעפס בנאגאטט 11.50 גולדען פער קאָסטא. פער איינסיס־סעפטעמבער ל' ז צו 13 — 13½ גולד.

פרעסבורגער שלאָגט פרעמדאָרט. דער איינ־פרייז איזט דעם פרעסבורגער פרעמדאָרט אם 21־טען ד. מ. בעטרוג 1735 שטיק. דאגאן וואָרען 1014 אונגאָרישע, 492 אָאלישע אונד 219 דייטשע. דיא פרייזע וואָרען: אונגאָרישע 57 — 63 גולד. אָאלישע 57. — 62 גולד. אונד דייטשע 63.—57 גולדען. (אללעס פער 100 קילאָ.)

וויעגער פרייזע.

שפּיריטוס 28.75—28.50 גולדען פער 10000 לטער פרעצענט.

וויעגער שלאָגט־פרעמדאָרט.

דער איינפרייז איזט דעם וויעגער שלאָגט־פרעמדאָרט אם 21־טען ד. מ. בעטרוג 2247 שטיק דאגאן וואָרען: 439 אונגאָרישע, 984 אָאלישע אונד 824 דייטשע. דיא פרייזע שטעללטען זיך פער 100 קילאָגראם: אונגאָרישע מאטט־אָכסען 56 — 63. גולד. אָאלישע 58 — 60. גולד. אונד דייטשע 58—64 גולד.

פרעאמטיגונגען רעדאקטור: מאָרס מאָבאָלטשי.

פּרוכט- אונד מעהל-פּרייז-טאבעללע.

וויעגער (אלטע)	פער 100 קילאָגראם	הייראטשע פער דעקאָר	פּרוכט	פער 100 קילאָגראם
נאָרד־אונגאָרישער	75	72—70	קאָן	8.— — 7.75
„ „	76	60	נעטטע מאָרן	7.50— 6.80
„ „	77	62	פּשען	—.— —.—
„ „	78	41	האָאָפּ־	8.10— 7.90
„ „	79	75	טולוזיין באגאטטע	6.70— 6.65
„ „	80	73	דעטטע אנדערע	6.70 6.65
„ „	81	—	מוהן	8.25— 7.75
			וויעצען	9.41
			פער דעקאָר	9.80
			פיזיאָלאָ־	—.—
			טולוזיין	6.73
			נעטטע	—.—
			האָאָפּ	6.88
			דעקאָר	6.59
			רעפס	13⅔
פעסטער־באָרען	75			
„ „	76			
„ „	77			
„ „	78			
„ „	70			
„ „	80			
„ „	81			
וויסענבורגער	75			
„	76			
„	77			
„	78			
„	79			
„	80			
„	81			
טהיים	76			
„	77			
„	78			
„	79			
„	80			
„	81			

		9.35— 9.30	
		9.45— 9.40	
		9.55— 9.50	
		9.70— 9.65	
		9.80— 9.75	
		—.— —.—	
		9.35— 9.30	
		9.45— 9.40	
		9.55— 9.50	
		9.70— 9.65	
		9.80— 9.75	
		—.— —.—	
		9.45— 9.40	
		9.55— 9.50	
		9.65— 9.60	
		9.75— 9.70	
		9.85— 9.90	
		—.— —.—	

זאָלדקורז

	kr.
וויעגער אשיג	100
וויעגער	5 76
עפפעטשיג־אונגאָרישע 8 גולדען דאָלר.	
שטיק	9 67
דייטשע וויעגאָרגאָלדען	59 55
20 מארק־שטיק	11 93
מאָסקוער וועגל	1 21

זאָלז.

854 .ער דאָלר 4 פערצענט. שטאאט־דאָלר	125	—
1860 .ער דאָלר	135	20
דעטטע דאָלר	144	75
1864 .ער דאָלר צו 100 גולדען	168	75
דעטטע 50	168	—
אונגאָרישע פרעמיען־דאָלר צו 100 גולד.	115	—
פרייבורגער דאָלר	115	—
דאָאָ דעטטע־דאָלר	39	—
פרעדיגער־דאָלר	20	70
דרעזדענער־דאָלר	176	—
דאָלר־דאָלר	44	75
דאָלר־אבשניטט פפאָרטע־דאָלר	—	—
אונגאָרישע־דאָלר	19	—
דעללעריעטע־דאָלר צו 10 גולדען	19	—
דאָאָרטיגער דאָלר 20	18	—
אָפּנער־דאָלר 40	41	50
פאָאָס־דאָלר 40	38	75
וויעאָאָר־דאָלר 10	18	75
מאָאָס־דאָלר 20	56	—
וואלנוטער־דאָלר 20	21	50
פפאָלגגאָאָס דאָלר 40	48	50

פפאָאָסדאָלר דאָלר צו 20 גולדען	21	50
פרייטטעטער דאָלר 100	128	—
דעטטע 50	68	—
וואלדטטיין־דאָלר 20	39	—
וויגגג

דעל אונד פערקעהר דורך דיא באלערא ערליידען. מארסעל, איינער דער גראָסטען האפענפלאטצע איראָפאס, איזט פאָן דער וועלט פאָרמליך אבגעשפעררט, טולאָן איזט וויא אויסגעשטארבען, פאריז האט קיינען פרעמדענפערקעהר; דאס שטעהט יעדאך ניכט נור פאָן פראנקרייך, זאָנדערן אויך איטאליען, דיא שווייץ, שפאניען אונד בעלגיען, דיא זיך פאָן פ ר א נ ק ר י י ך אבגעשלאָססען האבען ערליידען אינערמאסליכען שאדען. פיר דיא פאָן דער באלערא בעטראָפפענען געגענדען זינד ביז היינטע איבער 4 מיללאָן פראנקס איינגעליפען אום דאס עלענד דער בעשעפטיגונגסלאָזען, דער צוריקגעבליעבענען וויטטווען אונד וואיען צו לינדערן. יא, דאס איזט עבען פראנקרייך. איזט מאן שאָן פאָן דער באלערא היימגעזוכט, זאָ זאָלל מאן ווענינסטענס איין פראנצאָזע זיין!

* (25000 ג ו ל ד י ש ט ע מ פ ע ל ג ע ב י ה ר.) דיא געברידער גוטמאן דע געלשע אים גראָסקאנישא, דיא ערסטען האָלצהאנדלער אין אונגארן, וועלכע פיר איהרע לייסטונגען אויף דעם געביעטע דער האָלצאינדוסטריע געאדעלט וואָרדען זינד, קויפטען דיעזער טאגע דיא ריעזיגען אייכענוואלדשטרעקקען דעם באראָנס בראנדייא, וועלכע זיך אויף דעססען אימערעהגטען בעזיטצונגען וואלפא, נאָבסט עססעק אין סלאוואָניען בעפינדען, אים דען בעטראג פאָן פיער מילליאָנען גולדען אונד בעטראגט דיא שטעמפעלגעביהר צו דעם קויפקאָנטראקטע דיעזעס ג ע ש א פ ט ע ס 25 טויזענד גולדען. דיא גראָסען אונטערנעהמער בויען יעטצט פאָן עססעק ביז וואלפאָ איינע אייגענע אייזענבאהן, אום דאס האָלץ פאָן דען וואלדונגען אים נאך ענגלאנד, בעלגיען אונד פראנקרייך צו טראנספאָרטירען.

* (א י י ן ב א נ ק נ א ט ע נ פ ע ר ט י ל ג ע ר.) איין היעזיגער רייכער מאנן, נאמענס קארל פאָלדוואָרי, איזט דיעזער טאגע פלאָטצליך אירדזיניג געוואָרדען, אונד וואר דיא ערסטע פעררירקטהייט, וואס ער בעגינג, דאס ער ווערטהפאפיערע אים בעטראגע פאָן 40000 גולדען א' וו' פערניכטעטע. דאמיט בעגניגטע ער זיך יעדאך נאך ניכט, ער גינג צור פאטערלאנדישען שפארקאססא, בעהאָב דאזעלבסט איינע איינלאגע פאָן 14000 גולדען, גינג נאך הויזע שפעררטע דיא טהירע זיינעס צימטערס אב, מאכטע פייער אים אָפען אונד שליידערטע איינע באנקנאָטע נאך דער אנדערן אינס פייער, צום ענטזעטצען זיינער פערוואנדטען, וועלכע דיעזער טהאט דורכם פענסטער רוהיג צושויען מוסטען.

* (א י נ ט ע ר ע ס א נ ט ע ג א ס ט ע.) זייט פארגעסטערן פערווייליט אין דער הויפטשטאדט איינע שאאר פאָן איינוואהנערן דער אינזעל צייליאָן, וועלכע אים אינדישען מעערע אן דער זידשפיטצע אינדיענס ליעגט אונד אונטער ענגלישער הערשאפט שטעהט. דיא אינזעל ווירד פאָן דען דארט איינגעבאָרענען „סינגהאללא" גענאנט, וועסהאלב זיא זעלבסט „סינגהאלעזען" הייסען. דיעזעלבען זינד פאָן איינעם איראָפעאישען אונטערנעהמער, נאמענס האגענבערג, נאך איראָפא געבראכט וואָרדען, אים דאס פובליקום דער איראָפעאישען גראָסשטאדטע מיט דען זיטטען אונד געברייכען דיעזעס מערקווירדיגען פאָלקסשטאממעס בעקאנט צו מאכען. דיא סינגהאלעזען זינד פאָן גלאנצענדער, קאָהלשווארצער פארבע, האבען איינגעוואָרפענע דיקקע ליפפען, בלענדענד וויסע צאהנע, בליטצענדע אייגען, גלאנצענדעס שווארצעס האאר אונד איינען שלאנקען קאָרפערבוי. דיא היער אנגעקאָממענען פיהרען מיט זיך 20 גוט דרעססירטע עלעפאנטען אונד 30 צעבוטהיערע. דער אלטעסטע דער עלעפאנטען איזט בערייטס 80 יאהרע אלט אונד העבט טראָטצדעם איינע לאסט פאָן 10 צענטנער מיט זיינעם ריססעל אונד טראגט זיא מיט דער לייכטיגקייט איינעס פעדערבאללס פאָרט. טראָטץ זיינעס ריעזיגען אונד פלומפען קאָרפערבויעס לאסט זיך דער עלעפאנט צו אללערלייא קונסטשטיקען אבריכטען, איזט איין פארציגליכער לאסטטראגער אונד געהאָרכט דעם אויף זיינעם ריקקען זיטצענדען טרייבער אויף דען ווינק. דיא צעבוס, וועלכע דיא סינגהאלעזען מיט זיך פיהרען, זינד איינע ארט וויסע אונד שווארצע פאָן נאטור זאנפטע אונד געלעהריגע בוקעלאָקסען, וועלכע אלס צוגטהיערע בענוטצט ווערדען. דיא סינגהאלעזען זינד אין נאך דער אינזעל צייליאָן איינגעוואנדערטער אינדישער פאָלקסשטאמם, דער זיך מיט דען ווילדען אוראיינוואהנערן, דען זאָגענאננטען וועדדאס, פערמישטע. אורשפרינגליך וואָרען זיא אללע גאָטצענדיענער, אונד הולדיגען פיעלע אויך געגענוואָרטיג דעם אבגאָטטע „פעטטיש" וועלכען איינע אויך היער אויפגעשטעללט האבען אונד אנבעטען. דיא מייסטען געהאָרען יעדאך צור רעליגיאָן בראהמאס, דענען עס אונטער אנדערעם פערבאָטען איזט איין טהיער צו טאָדטען, דא נאך דער לעהרע בראהמאס אין יעדעם טהיערע דיא זעעלע איינעס פערשטארבענען מענשען וויילט. עס גיבט יעדאך אונטער איהנען אויך מאהאמעדאנער, יא זאָגאר אויך קאטהאָליקען (זידען וואָהנען קיינע אויף דער אינזעל). אונטער דען היער ווילענדען סינגהאלעזען בעפינדען זיך שלאנגענבעשווארער, זעהר געשיקטע טאשענשפיעלער, צויבערער, טאנצער, עלעפאנטענרייטער א. ז. וו. דער גראָסטע קונסטלער אונטער איהנען איזט צעעדי־בייא. נאנין אין דער נאהע דער צושויער פערוואנדעלט ער אין זיינער האנד איין געוואָהנליכעס שטיקכען האָלץ צו איינעם לעבענדיגען פאָגעל, דיעזען ווידער אין איין איי, דאס איי ווידער אין איין קאטצענגעביסס, אונד דיעזעס ווידער אין דאס פאָריגע האָלץ, דיעס אללעס מיט זאָלכער געשיקליכקייט, דאס ער דאריין פאָן איראָפאאישען שווארצקינסטלער ניכט איבערטראָפפען ווירד. וואס איהם אבער זיכער קיינער דער בעריהמטעסטען איראָפאאישען קינסטלער נאכמאכען קאנן, דאס איזט דיא „שלאנגען בעשוואָרונג". דא ליעגט אין איינעם קאָרבע איינע שלאנגע צוזאממענגעקוירט. צעעדי־בייא, וועלכער דורך דען ביס איינער שלאנגע בערייטס איינען פינגער פערלאָרען האט, העבט דען דעקעל דעם קאָרבעס פאָרזיכטיג אויף. קוים האט דיא גיפטיגע שלאנגע דען קאָפף הערויסגעשטעקט, דא פערוואנדעלט זיך דער געזיכטסאויסדרוק דעם „בעשוואָרערס", דער בליק זיינעס בליטצענדען איינעס באָהרט זיך אין דיא אייגען דער זיך ווינדענדען שלאנגע היניין. הירויף נימטט ער איין איינענטהימליכעס אינסטרומענט אין דען מונד, וועלכעס ער זאנדערבארע טאָנע ענטלאָקט. דורך דיעזע מוזיק ווירד נון דיא שלאנגע בעטייבט, דורך דען שטארען פלאממענדען בליק דעס „צויבערערס" זא רוהיג אונד צאהם, דאס זיא דער שווארצקינסטלער צום ערשטוינען אללער צושויער אום זיינען האלס, וויא איינע קראוואטע הערומוויקעלט, איינע קראוואטע, דיא זיך אויך ער בעאיילט, רעכט באלד אבצולעגען. הערנאך קאָממען דיא פערשיעדענען קונסטשטיקקע מיט דען דרעססירטען עלעפאנטען, דאנן פאהרען דיא סינגהאלעזען אויף איהרען איינענטהימליך קאָנשטרואירטען וואגען מיט דען איינגעשפאננטען צעבוס הערום, וואָביי זיא מיט איהרעם געשרייא אונד איהרער מאלערישען קליידונג איינען גאר זאָנדערבארען איינדרוק מאכען. ענדליך פאָלגען איהרע נאציאָנאלטאנצע דיא זיא מיט איינער איינענטהימליכען מוזיק אונד געזאנג בעגלייטען. דיעס איזט איבריגענס דאס געבעט דער זינגהאלעזען, וועלכעס זיא פינפמאל טאגליך טאנצענד אונד זינגענד פערריכטען. — אים אללגעמיינען מאכט דיא ערשיינונג איינעס סינגהאלעזען איינען גוטען איינדרוק, אונד פינדען זיך אונטער דעם פרויענגעשלעכטע זאָגאר רעכט היבשע געשטאלטען. דאס הייראטהען פינדעט אונטער איהנען זעהר פריה שטאטט. אונטער דען היער פערווילענדען בעפינדעט זיך איין קוים 25 יאהרע אלטעס ווייב, וועלכעס בערייטס זייט 13 יאהרען פערהייראטהעט, אונד גליקליכע מוטטער איינער 12 יאהריגען היבשען טאָכטער איזט, וועלכע זיא פאָר אייניגען מאָנאטען מיט איינער קיפפערבריינען ענקעלין בעשענקטע. ווער דער איינענטליכע פאטער דיעזעס

דאנן ווערפט מיך פאָר איירע טהירע, וויא מאן דאס אונרייניגע אויס דעם הויזע ווירפט."

דיעזע וואָרטע אונד דער טאָן, מיט וועלכעם זיא געשפראָכען וואורדע, בערוהיגטען אויף דער איינען זייטע דען בעקיממערטען גרייז, אויף דער אנדערן בעשאמטען זיא איהן, אונד מיט איינעם אום פערצייהונג ביטטענדען בליק רייכטע ער דעם ערנסט געוואָרדענען יינגלינג דיא האנד.

„עס איזט רעכט פאָן דיר," זאגטע ראזאנעס נון, „דאס דוא עס פאָרגעצאָגען האסט, ליעבער מיך אין קענטניס דעס אונגליקליכען פאָרפאללס צו זעטצען, אלס קורבאנא. ער אלס פאטער ווירדע דעם מאָרטליכסטען שרעקקען אויסגעזעטצט געוועזען זיין. וועננ עס מאָגליך איזט, זאָלל ער אויך ניכט עהער דאפאָן ערפאהרען, ביז דאס מאדכען גערעטטעט איזט. דאך נון שנעלל אין דען האפען הינויס! איך וויל איין אונגעהנליכעס לאָזעגעלד מיטנעהמען. מיהורמאה זאָלל אונס בעגלייטען; זיא איזט דער טירקישען שפראכע מעכטיג אונד קאנן אם בעסטען מיט דעם איבערמיטהיגען אָסמאנלי אונטערהאנדעלן, דעם וויר אונס אלליין אָדער דורך איינען דאָלמעטשער ניע רעכט פערשטאנדליך מאכען קאננטען. איך האלטע עס פיר צוועקמאסיג, דאס אונס איין בייזיטצער אונזערעס טריבונאלגעריכטעס (בית דין) בעגלייטע, אום אונזערען פאָרשטעללונגען מעהר נאכדרוק צו געבען. אהראָן דע לא פאפא איזט בייא דען מאהאמעדאנערן אם בעסטען אנגעשריעבען, אונד ווענן איינער איינען גינסטיגען ערפאָלג צו בעווירקען אים שטאנדע איזט, זאָ איזט ער עס אלליין. איך ווערדע איהן מיט מיר צו נעהמען, אויפפאָרדערן. דאך מאכטע איך ניכט דאס אהראָן עטוואס פ דיינעם אנטהייל אן דיעזער זאכע ערפאהרע. ער איזט ניכט דיין פריינד, וויא דוא וויסט, אונד איך מאכטע ניכט, דאס זעלבסט איין שיין פאָן פערדאכט אויף דיך פאללע. איך בעדארף אויך דיינער בעגלייטונג ניכט מעהר; נור רוהיג נאך הויזע אונד זיא פערזיכערע, דאס איך נאך בעסטען קראפטען אללעס טהון ווערדע, וואס צו ראכעלס בעפרייאונג נאטהיג איזט."

סאבאטהאי פאָלגטע דעם ראטהע; דאך ניכט אין דאס פאטערהויז גינג ער, דען נעבירנספפאד שלוג ער ווידער איין, וועלכער הינויס צום מעערע פיהרט. האסטיג שריטט ער איבער דיא האהען; קאלט וועהעטע איהם דער בערייטס גרויענדע מאָרגען אן, אלס ער אן דער בארעשטעללע אנלאנגטע. זיינע אהנונג האטטע איהן ניכט געטייטשט. נאך לאג באריך דא, וואָ ער איהן פערלאססען האטטע מיט דעם געזיכטע דער ערדע צוגעקעהרט. עס קאָסטעטע סאבאטהאי מיהע, דען יינגלינג אויס איינער טיעפען בעטייבונג אויפצורישטעלן. זיינע גליעדער וואָרען שטארר פאָר קעלטע, פאָן דער לאנגע דער צייט, וועלכע סאבאטהאי אבוועזענד וואר, האטטע ער קיינע אהנונג.

„ניכט דוא אלליין ביזט דעם האהען גליקעס געווירדיגט וואָרדען, דיין געבעט ערפיללט צו זעהען," שפראך ער ענטציקט, אלס ער ווידער צו זיך געקאָממען וואר, „אויך מיט מיר האט הארא־ניעל געשפראָכען, אויך איך האבע איהן געזעהען אין זיינער גלאנצענדען פראכט אונד הערליכקייט, אונד אום איהן פערזאממעלט דיא איהם אונטערגעבענען ענגעל. הארא־ניעל פערקינדעטע מיר דאס דוא איין ליעבלינג גאָטטעס ביזט אונד איינסט נאך וואונדער אונד ציכען טהון ווירסט. אין דיעזער נאכט האסט דוא מיך פאָן דער האהען קראפט דיינער וואָרטע איבערצייגט, סאבבאטהאי, אונד נאך וואָגנע טרינקען פאָן אללי דעם געוועהנטען אונד געהאָרטען, קיססע איך דען זוים דיינעס קליידעס, אונד בעגריסע דיך אלס מיינען העררן אונד מייסטער."

שוויינענד גינג סאבאטהאי נעבען דעם פאָן זיינען פאנטאזיעבילדערן בערוישטען יינגלינג. ער קאָננטע איהם דיא וואהרהייט ניכט זאגען; עס וואר אויסדריקליך ראבעלס וואונש דאס באריך ניכטס פאָן איהרער נאכטוואנדלונג ערפאהרע. עס וואר בערייטס העללער מאָרגען געוואָרדען אלס זיא פאָן איינאנדער שיעדען.

אונטערדעססען וואר דאוויד ראזאנעס, אהראָן דע לא פאפא אונד מיהורמא נאך דעם האפען געוואנדערט. מיהורמאה פערבארג איהר געזיכט מיט איינעם דיכטען שלייער. דער קיאיא גינג נאך שלאָסלאָז דורך זיינע געמאכער. דאוויד פערנייגטע זיך טיעף, אונד שפראך אין הערצליכען ערגרייפענדען וואָרטען צו דעם שווייגענדען בעאמטען, פאָן דער קראנקהייט דעס געפאנגענען מאדכענס אלס איינעם בעקאננטען איבעל, ער שפראך פאָן האָפפנונגען איהרעס פאטערס, דער דאס איהם בעטראָפפענע אונגליק נאך ניכט איינמאל קעננע, אונד ליעס שטעטס דורכבליקען, דאס ער אלס פריינד דעס געפאנגענען פאטערס גערן איין גוטעס לאָזעגעלד צאהלען ווערדע. מיהורמאה איבערזעטצטע דיא יידישע לאנדעסשפראכע אין דאס טירקישע, דאך דער קיאיא פיעל איהר מיט דעם בעמערקען אינס וואָרט, דאס ער דיא שפראכע דעס אלטען זידען פאָללקאָממען פערשטעהע, איינע איינענשאפט, דיא בייא איינעם געבאָרנען טירקען ניע פאָרקאָממט, אונד דיא ער פאָהין פערליינגנעט האטטע.

(פאָרטזעטצונג פאָלגט.)

איך ערהיכטעט אונד פֿאָם מודיר פֿערברייטעט וואָרדען. אין וואהרהייט שטעהט נאָך באַרטהום אונד גענעראל גאָרדאָן בעאינרוהיגט אינגאוויפֿראַרליך דיא ווילדען שאאַרען דעם מאהדי, דיא ער שאָן אָפֿט ביז אין דיא וויסטע צוריקגעטריעבען האט. — נאַכריכטען איבער גאָרדאָן קאָננטען יעדאָך נור איבער דאָנגאָלא נאָך עגיפּטען אונד פֿאָן דא נאָך ענגלאנד געלאנגען, אונד דיעזע געלעגענהייט האט דער פֿערראַטהערישע מודיר אויסגענוצט, אום דעם מאהדי צו דיענען. איינע עקספּעדיציאָן, וועלכע מאן יעטצט פֿאָן קאיראָ נאָך באַרטהום אבזוענדען מאָכטע, קאָננטע אינטער דען בעסטען פֿערהאלטניססען ערסט אים שפּאַטהערבסט אין באַרטהום אנלאנגען, אונד אָב זיך דער העלדענהאַפֿטע גאָרדאָן ביז דאַהין וויררד האלטען קאָננען, איזט זעהר פֿראגליך. איבריגענס קאנן אויף דיא עגיפּטישען סאָלדאטען ניכט גערעכנעט ווערדען. איינע טרופּפּע באשיבאָזוקס, וועלכע פֿאָר איינינען וואָכען נאָך דעם סודאן געשיקט וואורדען, יאגטען איהרע ענגלישען אנפֿיהרער פֿאָרט אונד צערשטרייטען זיך אין דען פֿערשיעדענסטען ריכטונגען אום צו פּלינדערן.

געוויס איזט, דאס דיא טאגע דער ענגלישען הערשאַפֿט אין עגיפּטען געצאַהלט זינד, וועגן זיך ענגלאנד ניכט ענטשליעסט, אין עראָבערונגסהעער אין דיעזעס לאנד צו זענדען, וואס וויעדער פֿראנקרייך ניכט צוגעבען וויררד. דיא אראבער ערוואַרטען דען מאהדי אלס ווירקליכען ערלאָזער אונד האט דער סודאנישע פּראָפֿעט איינמאל דען באָדען עגיפּטענס בעטרעטען, דאנן וועררדען איהם דיא עגיפּטער דיא האנד רייכען, אום מיט פֿעראיינטען קראַפֿטען דיא פֿערהאסטען דיאוירס (קריסטען) אויס דעם לאנדע צו יאגען.

דיא דראָהענדען וואָרטע, מיט וועלכען זיך דער פֿראנצאזישע מיניסטערפּראזידענט שיל פֿערי, איבער דען פֿריעדענסבריך דער כינעזען אייסערטע, האט בערייטס זיינע גוטען פֿריכטע געטראגען. דער כינעזישע לינג־טשי־יאַמין (ערסטער מיניסטער) האט דיא טרופּפּען פֿאָן לאנג־זאָן צוריקגעצאָגען אונד דיא פֿעסטונג דען פֿראנצאָזען איינגעריימט, וואס דיא קריעגסענטשאדיגונג בעטריפֿפֿט, ערקלאַרטע דיא כינעזישע רעגיערונג, דאס זיא געניינט זייא, 25 מילליאָנען פֿראנקס צו בעצאהלען. 250 מילליאָנען איזט איהר אין ווענינ צו פֿיעל.

פֿערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (דיא סינאגאָגע פֿאָן טיסא־עסלאר.) דער גרינדבעזיטצער, העררד יאקאָב ליבטמאנן אויס טיסאָ־עסלאר, ריכטעטע אין אנגעלעגענהייט דער ערבויאונג דער טיסאָ־עסלארער סינאגאָגע אן דען רעדאקטער דיעזעס בלאטטעס פֿאָלגענדע צייליען: איינע איינבעריפֿענע געמיינדע זיטצונג האט מיך, נאכדעם אויף דיא אונפּאסליכקייט מיינעס געליעבטען פֿאטערס ריקזיכט גענאָממען ווערדען מוסטע, מיט דער לייטונג דעם טעמפּעלבויעס, דער מיט גאָטטעס הילפֿע באלד אין אנגריפֿף וויררד גענאָממען ווערדען קאָננען, בעטרויט. דיעזעס אויסצייכנענדען פֿערטרויען מיינער געמיינדע ווערדע איך מיט פֿריידע אונד הינגעבונג פֿאָלגע לייסטען, טראָטצדעם איך מיר אין דען טרויריגען טאגען (זיא וויססען וואהל דאפֿאָן) פֿערגענאָממען האבע, מיך ניע מעהר אין אָפֿפֿענטליכע אנגעלעגענהייטען צו מענגען. דער וויעדעראויפֿבויא דעם צערשטאָרטען טעמפּעלס אונזערער געמיינדע איזט יעדאָך איינע אנגעלעגענהייט, בייא דער איך מיט פֿריידען איינע אויסנאהמע מאכע; מיך ערפֿיללט אימטער איין אונאויסשפּרעכליכער שמערץ, זאָ אָפֿט איך פֿאָר דען רואינען אונזערעס איינסטיגען גאָטטעסהויזעס פֿאָראיבערגעהע, אונד איך אונד מיט מיר דיא גאנצע געמיינדע ווערדען דען וויעדעראויפֿבויא אונזערער סינאגאָגע אלס איינע ארט ערלאָזונג בעטראכטען. — עמפּפֿאנגען זיא הערמיט זעהר געעהרטער העררד דיא פֿאָללסטע אנערקעננונג אונד דען וואַרמסטען דאנק אונזערער געמיינדע פֿיר איהרען עדלען אייפֿער פֿיר איהרע מיהע אונד אויסדויער, מיט וועלכער זיא דיא זאמלונג אונזערעס גאָטטעסהויזעס צור איהריגען געמאכט האבען; זייען זיא פֿערזיכערט, פֿריינד איבעראייגט, דאס דיא היעזיגע געמיינדע זאוואהל אלס איך, נור מיט דעם געפֿיהלע דער איניגען דאנקבארקייט אונד אויפֿריכטיגען פֿערעהרונג איהרער געדענקען ווערדען. וויר וויססען עס וואָהל, דאס וויר ניכט אין דער לאגע זינד, איהנען ווירדיג צו דאנקען, פֿיר דאס, וואס זיא בערייטס פֿיר אונזערע געמיינדע געטהאן האבען. וויל אבער דאס וואהרע עדלע הערץ שאָן אין דער וואָהלטהאט דיא עס אויסגעאיבט, זיינען ריכסטען לאָהן פֿינדעט, געבען וויר אונזערער האָפֿפֿנונג אויסדרוק, דאס זיא זיך אויך אין צוקונפֿט אונזערער זאכע אנגעהמען אונד זאלאנגע פֿאָרטפֿאהרען ווערדען, ביז דאס גאָטטעסהויז, דעססען צווייטשאליגען בעגרינדער וויר אין איהנען פֿערעהרען, וויעדער אויפֿגעבויט זיין וויררד. — איך ביטטע זיא פֿערנער אים נאמען אונזערער געמיינדע, דען עדלען שפּענדערן אונד שפּענדערינען, דיא איהרעם אויפֿריפֿע זאָ בערייטוויללינגסט פֿאָלגע לייסטעטען, אונזערן איניגסטען אונד הערצליכסטען דאנק אויסצושפּרעכען. מאָגען זיא אללע פֿערזיכערט זיין, דאס אונזער ערסטעס געבעט אין דעם וויעדער אויפֿגעבויטען גאָטטעסהויזע איהנען געווייהט זיין וויררד, אינדעם וויר דען רייכסטען זעגען גאָטטעס איבער דאס הויפּט דער עדלען אונד אפּפֿערוויללינגען הערבאבפֿלעהען ווערדען. מיין געליעבטער פֿאטער אונד איך ווערדען צוואר ערסט דאנן געלעגענהייט האבען אונזערן אייפֿער צו בעקונדען, וועגן דער בויא אין אנגריפֿף גענאָממען זיין וויררד, ניכטסדעסטאוועניגער וואָללען וויר אויך אויס דער רייהע דער שפּענדער ניכט אויסבלייבען אונד זענדען וויר איהנען היער, מיין געליעבטער פֿאטער אונד איך, 25 גולדען אלס בייטראג צו איהרער זאממלונג. גענעהמיגען זיא — אנ. ז. וו. — יאקאָב ליכטמאנן, פֿאָרשטעהער דער געמיינדע צו טיסא־עסלאר. — דער רעדאקטער דיעזעס בלאטטעס וויררד אין קירצער צייט מיט דעם געזאממעלטען געלדע זעלבסט נאָך טיסא־עסלאר רייזען אונד וויררד געלעגענהייט האבען פֿערזאָנליך פֿיר דאס שאָנע שרייבען אונד פֿיר דיא עדלע בערייטוויללינקייט דעם העררן ליכטמאנן צו דאנקען. —

☞ אונזערן פֿערטען אויסוויז איבער דיא

שפּענדען צור ערבויאונג דער טיסאָ־עסלארער סינאגאָגע

ווערדען וויר אין אונזערער נאכסטען מאָנטאגסנומער פֿעראָפֿפֿענטליכען.

* (דיא כאָלערא) האט אין דען לעטצטען צווייא טאגען בעטריבענדע פֿאָרטשריטטע געמאכט. אין טולאָן, מארסעל אונד ארלע האבען זיך דיא כאָלערא־שטערבעפֿאללע פֿערמעהרט, אייבערדעם אבער צייגטע זיך דיא עפּידעמיע אויך אין זאלכען געגענדען, וועלכע ביז יעטצט כאָלערא־פֿרייא וואָרען. טראָטצדעם האבען וויר בעגרינדעטע האָפֿפֿנונג, דאס וויר דיעסמאל פֿאָן דעם באָזען גאסטע ניכט היימגעזוכט ווערדען. דיא כאָלערא האט נאמליך פֿאָר 40 טאגען איהר ערסטעס אָפּפֿער אין טולאָן געפֿאָדערט אונד זייט דיעזער צייט האט זיא זיך ניכט וויטער אלס איבער איינען קליינען לאנדשטריך פֿערברייטעט, דער קוים 20 קוואדראטמיילען אומפֿאסט, וואהרענד דיא אזיאטישע באָלערא איין אנדערעסמאל אין 40 טאגען זיך איבער האלב אייראָפּא אויסגעברייטעט האט. דאס וויל קיינעסוועגס זאגען, דאס וויר ניכט פֿאָרזיכטיג זיין אונד אויף ריינליכקייט אונד רעגעלמאססיגקייט דער לעבענסווייזע ניכט דאס גראָסטע געוויכט לעגען זאללען. אים געגענטהיילע, נור דיא אייסערסטע פֿאָרזיכט דער בעפֿאלקערונג (וויר האבען אין דיעזען בלאטטערן וויעדערהאָלט אויף דיא נאָטהוועגדיגען מאסרעגעלן הינגעוויעזען) איזט עס, וועלכע ביז יעטצט דיא כאָלערא אן וויטער אויסברייטונג פֿערהינדערטע אונד וועלכע זיא מיט גאָטטעס הילפֿע אויך פֿאָן אונזער לאנד פֿערנהאלטען וויררד. אינבערעכענבאר איזט דער שאדען, וועלכען האנדער באנאס אין זיין שלאפֿגעמאך געטרעטען וואר, אונד דיא אויף ראבעל בעצינליכע ערלעבניססע דיעזער נאכט ערצאהלטע.

פֿאָלליעטאָן.

דיא אָפּפֿער דער קאבאלא.

היסטאָרישער ראָמאן אויס דעם 17־טען יאהרהונדערט.

(23־טע פֿאָרטזעטצונג.)

„ניכט אלזאָ, האָהער קיאיא," פֿיעל איהם ראבעל אינס וואָרט. „איך פֿאָלגע דיר וויללינג אויף דיין שיפֿף, נור פֿערשאָנע דיעזען אויסערוואהלטען נאָטטעס. וואס ליעגט אן מיר, אונד מיין פֿאטער וויררד זיך טראָסטען. דאָך אויף דיעזען יינגלינג רוהען גלאנצענדע האָפֿפֿנונגען. סאבאטהאי, דוא מאנסט עס פֿיעללייכט ניכט וויססען, וואָצו דוא בערופֿען ביזט, אבער ניב מיינען בישטען נאָך, געהע היים אונד איבערלאס מיך מיינעם שיקזאל, וואָצו דער ענגעל מיינעם לעבענס מיך היעהער געפֿיהרט האט."

„איך געהע," זאגטע דער יינגלינג; „דאָך גלויבע ניכט, וויל איך געהע, דאס איך דיך אויך פֿערלאססע." ער איילטע דאפֿאָן אונד שטירמטע דען וועג נאָך דער יודענשטאדט הינויף, וואהרענד דער קיאיא ראבעל'ס רייצענדע געשטאלט מיט גיעריגען בליקען מוסטערטע. „דוא ווירסט דער רוהע בעדירפֿען, האָלדע טויבע" זאגטע ער איינשמייכעלנד צו דער פֿאָר פֿורכט אונד אויפֿרעגונג ציטערנדען יונגפֿרויא. „דאס שאָנסטע געמאך אים הויזע זייא פֿיר דיך, אונד איך וויל אין דיעזער נאכט דיך ניכט שטאָרען. גראָמע דיך ניכט אום דען בלייבען בורשען, דען דוא דיינען לעהרער נאננטעסט. דער קאנן ניכט ליעבען, וויא איך. האטטע ער דיך געליעבט, ער וואָרע וואהרליך ניכט דאפֿאָן געגאנגען. אונד וואָצו זאָלל ער בעשטימטס זיין, אלס דען תלמוד צו לערנען? וואהרענד דיא בעשטימטס ביזט, דיא שאָנסטע בלומע מיינעס פּאראדיזעס צו ווערדען. יעטצט לעגע דיך שלאפֿען, ווייסעס לאַממכען!"

זאָ שפּראך דער ערסט זאָ פֿינסטערע מאנן פֿריינדליך אונד ליעבריך; דאָך ראבעל בליעב שטומם אונד זעטצטע זיינען זיסען שמייכעלרעדען ניכטס וויטער ענטגעגען, אלס איינען שטעכענדען בליק.

אים שטיללען פּאסטע ראבעל דען בעשלוס, שטאנדהאַפֿט איהרע טוגענד צו פֿערטהיידיגען אונד זאָללטע עס אויך איהר לעבען קאָסטען; אים איבריגען פֿיהלטע זיא זיך בערוהיגט, דא זיא דאָך וואוסטע, דאס דער האָכפֿערעהרטע אונד געליעבטע סאבאטהאי גערעטטעט זייא.

דער יינגלינג וואר אין דער אונשולד זיינעס הערצענס אויף דען געדאנקען געקאָממען, דען אלטען ראָזאנעס אין דאס געהיימניס צו ציעהען, וויל ער דען גראָססטען איינפֿלוס אונטער דען יודען סמירנא'ס האטטע, אונד וויל ער קורבאנאָס פֿריינד וואר אונד ראבעל אלס טאָכטער צו זיך האטטע אינס הויז נעהמען וואָללען. איבריגענס דראנגטע דער אויגענבליק אונד, וועגן עטוואס פֿיר ראבעל'ס בעפֿרייאונג געשעהען זאָללטע, מוסטע ראש געהאנדעלט ווערדען —

דיא פֿריעדליכען בעוואָהנער דעם שטיללען הויזעס וואָרען ניכט ווענינ ערשראָקען, מעהרערע שטונדען נאָך מיטטערנאכט איין לאַרמענדעס פּאָכען אן דער טהירע דעם הויזעס צו האָרען, אונד אלס געאָפֿפֿנעט וואורדע, סאבאטהאי פֿערשטאָרט אונד בלייך הערייננשטירצען צו זעהען. אבער דאס ערשטוינען דעם אלטען ראָזאנעס שטיעג נאָך האָהער, אלס דער באבאם אין זיין שלאפֿגעמאך געטרעטען וואר, אונד דיא אויף ראבעל בעציגליכע ערלעבניססע דיעזער נאכט ערצאהלטע. שווייגענד אבער קאָפּפֿשיטטעלנד האָרטע דער גרייז צו אונד איינע שטרענגע מיסביללינגונג דריקטע זיך אין דען געפֿורכטען צינגען זיינעס געזיכטעס אויס. אויך ער שיען דיא אננאבע, דאס ראבעל אללער וואהרשיינליכקייט נאָך איינע מאָנדזיכטיגע זייא, דורכאויס קיינען גלויבען שענקען צו וואָללען אונד זיא פֿיר איינע וואָהל ערזאָגענע געשיכטע צו האלטען. „וועגן זיא איינע נאכטוואנדלערין איזט, וואס טרייבט זיא דענן אן דאס מעערעסופֿער געראדע אן דיא שטעללע, וואָ דוא אללנאכטליך דיינע אנדאכט צו פֿערריכטען אונד דיך צו באדען פֿפֿלעגסט; זאָללטעסט דוא איינע אונטרייע אן מיינעם געליעבטען קינדע בעגעהען, כאכאם, זאָ וואָרע עס בעססער, דאס דוא יעטצט ענטזאגען מאָכטעסט, דאמיט ניכט שפּאטערעס אונגליק איבער מיין הויפּט קאָממע. איך ווירדע איינען בעטרוג פֿאָן דיינער זייטע אן מיינעם קינדע ניכט איבערלעבען; זיא איזט דיא אונשולד, דאס ריינסטע פֿערטרויען, דיא איננינסטע ליעבע זעלבסט צו דיר. דארום טריטט יעטצט צוריק אונד העבע דיא ט"שונג אויף, וועגן דוא ראבעל מעהר ליעבסט, אלס טאמאר."

„ראף," זאגטע סאבאטהאי ערנסט אונד שטאָלץ, *) „יעדען אנדערען ווירדע איך אויף דיעזע רעדע מיט פֿעראכטונג שטראָפֿען אונד קיינער אנטוואָרט ווירדיגען; איך פֿערציהע איך דיא. אבער וועגן איהר אייך איבערצייגט, דאס סאבאטהאי צעווי אין וואָרט אָדער טהאט אונוואהר געוועזען,

---

*) אים אָריענטע ווערדען דיא אנגעזעהענען יודען מיט דעם טיטעל ראף (רב) אנגעשפּראָכען.